

УДК 342.5

Оксана Володимирівна ЛЕГКА,

*докторант Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара,
м. Дніпро*

ЕТИМОЛОГІЯ ТА ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЯВИЩА

Адміністративне право регулює передусім діяльність держави щодо виконання законів та інших правових актів, і така діяльність держави зазвичай розглядається як здійснення державного управління. Під яким в галузі адміністративного права розуміється нормотворча та розпорядча діяльність органів виконавчої влади з метою владно-організуючого впливу на відповідні суспільні відносини і процеси в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах, а також внутрішньо організаційна діяльність апарату всіх державних органів щодо забезпечення належного виконання покладених на них завдань, функцій і повноважень.

Основною сферою регулювання адміністративно-правових відносин є відносини, які виникають у зв'язку із здійсненням органами влади та управління наданих їм владних повноважень щодо підтримання оптимального/задовільного функціонування економічної, воєнної, соціально-культурної системи країни, а також щодо охорони державного та суспільного порядку. Причому це найбільш складна, об'єктивна та докладно регламентована група адміністративно-правових відносин, які утворюють окремий інститут адміністративного права – адміністративну відповідальність.

Відповідальність органічно включена до всієї сукупності різноманітних відносин особистості та суспільства, у всі сфери життєдіяльності людини та держави, що свідчить про її складну структуру, обумовлену не лише різницею видів людської діяльності, суб'єктно-об'єктних відносин та способів забезпечення, а й економічними, політичними, психологічними факторами. Тому закономірно, що досить значна частина літератури присвячена дослідженню етичного, морального аспекту феномену відповідальності, де відповідальність розглядається в якості усвідомленої і сприйнятої індивідом соціальної необхідності ініціативного виконання обов'язку (почуття відповідальності).

Спільним для досліджуваного поняття у різних галузях є наявна в них оцінка результатів дій, що мали місце у минулому. Однак, поряд з цим, належить визнати існування і зворотного вектора відповідальності – її спрямованість у майбутнє. Зокрема в юриспруденції – це свідоме, «відповідальне» ставлення до законодавчих норм, розуміння необхідності їх дотримання. Як наслідок, правова відповідальність – це відповідальність як за минулу, так і за майбутню поведінку.

Таким чином, відповідальність виникає в результаті соціальної необхідності узгодження поведінки людини із системою суспільних відносин як сфера меж, рамок необхідної поведінки людини, вимог суспільства до індивіда, як невідворотність настання конкретних наслідків за свою поведінку перед особою чи організацією, котрі мають на це право.

Категорія відповідальності за джерелами виникнення і часом первісного формування є філософським поняттям, яке наповнене моральним змістом і, в той же час, має правове значення. Як наслідок, правова відповідальність – це об'єктивно існуюче соціальне явище, яке відображає об'єктивну необхідність узгодження поведінки суб'єктів суспільних відносин. Особливість якої полягає в тому, що вона включена у всі види людської діяльності як їх якісний показник.

У процесі розвитку суспільства складаються відповідні відносини між людьми у вигляді взаємних прав та обов'язків. Ці норми неоднакові і виступають як звичаї, традиції, табу тощо. Так, в перехідні періоди історії багато політичних діячів, говорячи одне, вчиняли інше, тому в суспільстві склалося переконання, що можна жити не по моральним та правовим засадам.

Виконання будь-якої соціальної норми вважається добром, позитивною цінністю, необхідною поведінкою кожного члена суспільства. Дії, які направлені на порушення чи порушують соціально-значимі правила, оцінюються як недопустимі, як зло, негативна цінність. Відповідно критерієм визначення співвідношення між необхідністю та свободою волі особистості є, з однієї сторони, приписи соціальних норм, а з іншої поведінка (дія або бездіяльність) конкретної особистості.

Соціальна відповідальність та юридична відповідальність співвідносяться між собою як категорії роду та виду. В такому понятійному ряді рід представляє собою дещо загальне у предметах, які складають його види. Поняття, яке відноситься до категорії «виду», наділене властивостями, ознаками понять, які знаходяться на вищому рівні, але разом з тим мають свої відмінні риси. Таким чином, адміністративна відповідальність це різновид правової відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед повноваженим державним органом за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установлених законом формах і порядку.

Головною об'єктивною підставою соціальної відповідальності з точки зору соціального регулювання є нормативний метод регулювання і охорони суспільних відносин, оскільки взаємні обов'язки суб'єктів в суспільстві виражаються і закріплюються в соціальних нормах. Відповідно, соціальна роль адміністративної відповідальності є надзвичайно важливою насамперед тому, що вона виникає як правовий наслідок неналежної реалізації громадянами та юридичними особами своїх прав та обов'язків в суспільстві.

Вона включає не тільки ретроспективну відповідальність, як наслідок правопорушення, але й позитивний аспект, тобто певний внутрішній стан особи, її ставлення до дорученої справи, суспільства, своєї поведінки.

Адміністративна відповідальність являє собою регламентовані нормами адміністративного права відносини між порушником адміністративно-правової норми та уповноваженим державним органом з приводу скоєного адміністративного правопорушення. Хоча сутність цих відносин і зводиться до обов'язку порушника перетерпіти обмеження, позбавлення або інші несприятливі наслідки, що визначені санкцією порушеної статті закону, але поняття «адміністративна відповідальність» не слід зводити до поняття «адміністративне стягнення», оскільки адміністративна відповідальність включає такі елементи, як державний осуд діяння і особи, яка його скоїла, і застосування до порушника інших заходів примусу. Зміст реалізації адміністративної відповідальності полягає у здійсненні державно-правового контролю за суспільними відносинами, урегульованими специфічними соціальними нормами – правовими нормами. Її соціальна цінність полягає не лише у попереджувальній та охоронній функціях, але і в активному стимулюванні соціально корисних видів правомірної поведінки.

Одержано 12.06.2017

УДК 343.98

Андрій Васильович ЛУБЕНЦОВ,

завідувач сектору транспортно-трасологічних досліджень та досліджень технічного стану транспортних засобів Харківського НДІ судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса, м. Харків

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ АВТОТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Останнім часом в Україні збільшилась кількість дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП). В числі останніх особливу небезпеку та занепокоєння становлять пригоди із тяжкими чи смертельними наслідками, які за останній рік значно перевищили кількісні показники минулих звітних періодів. У зв'язку з цим першочерговим завданням правоохоронних органів є повне та об'єктивне встановлення обставин подій, які відбуваються, збір достатніх доказів для з'ясування механізму злочину та винності учасників ДТП. Очевидно, що під час розслідування даної категорії кримінальних проваджень не достатньо лише правових знань слідчого, тому у абсолютній більшості випадків виникає необхідність у використанні спеціальних знань з різних галузей науки та техніки. Однією із форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні по фактах ДТП є призначення автотехнічної експертизи. Тому, очевидно, що першочерговим питанням в межах дослідження автотехнічної експертизи є з'ясування підстав для призначення та проведення вказаного виду досліджень.